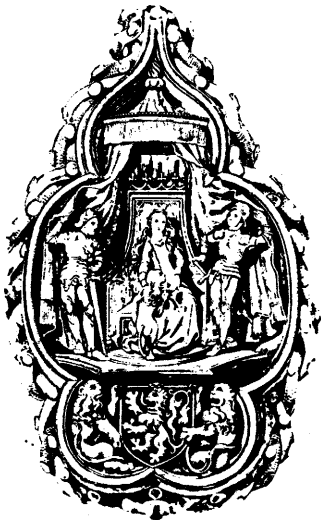

GHENDTSCHÉ-TYDINGHEN

Maandblad van de Heemkundige en Historische Kring v.z.w.
« GENT »

Jg. 2 nr. 10

oktober 1973

INHOUD

Voordracht en mededelingen	186
Gent, Stad voor Toeristen	188
De Bomen op de Kouter	192
Waarom een Gentse smalmetro	194
Hitlerkruisen in de St. Baafs- abdij	197
Varia	205
Vraag en antwoord	210
Gent in de pers	211
Aanvullende ledenlijst	211

Verantw. uitgever:
G. Hebbelynck
Voorhoutskaai 40
9000 GENT

Elke auteur is alleen
verantwoordelijk voor
zijn bijdrage

Sinds 1860 waarborgt het Gemeentekrediet

- volledige zekerheid
- hoge rentevoeten
- uitmuntende diensten

Sparen bij het

GEMEENTEKREDIET...

zeker en vast!

UW SPAARGELD IN GOEDE HANDEN

HEEMKUNDIGE EN HISTORISCHE KRING GENT V.Z.W.

Ere-Voorzitter: de Heer P. Rogghé
 Voorzitter: G. Hebbelynck Onder-Voorzitter: H. Collumbien
 Secretaris: M. Steels Penningmeester: A. Verbeke

Secretariaat: Sint-Lievensdoorgang 1, Gent. Tel. 256769.

Postrekening: 1050473, Heemkundige en Historische Kring Gent.
 Lidgeld: 150 F per jaar.

```

=====
" OP ZONDAG 21 OKTOBER 1973 OM 10 U 15 IN DE VOORDRACHT-
" ZAAI VAN DE KREDIETBANK, KOUTER, GENT, VOORDRACHT DOOR
" DE HEER G. HEBBELYNCK OVER : " DE WERELDTENTOONSTELLING
" VAN 1913 TE GENT ".
=====

```

DRINGENDE OPROEP TOT AL ONZE LEDEN.

De grote bloei van onze Kring en de gestadige aangroei van ons aantal leden zijn natuurlijk verheugende feiten. Zij stellen echter zekere problemen. Hebt u er al eens aan gedacht welk werk er aan verbonden is aan de administratie van een vereniging met meer dan 500 leden, het uitgeven van een maandelijks tijdschrift, het regelmatig organiseren van voordrachten, enz.? Wij kunnen u verzekeren dat dit een berg werk voorstelt die bijna onoverzichtelijk is. U zult het misschien niet geloven, maar tot hiertoe werd al dit werk gepresteerd door een zéér kleine groep mensen die nu toch aan de limiet beginnen te komen van wat materieel mogelijk is.

Daarom richten wij een oproep tot déze van onze leden die bereid zouden zijn nu en dan een handje toe te steken. Neem contact met ons. Dit engageert u tot niets en brengt geen enkele verplichting voor u mee. Wij zouden gewoon samen eens kunnen bekijken welke voor u de meest geschikte manier is om ons wat te helpen.

De verdere bloei van onze Kring hangt af van de medewerking van onze leden. Bij voorbaat onze dank.

* * * * *

In dit nummer vindt u een "Souvenir van Gent's Tentoonstelling". Bedoeld wordt natuurlijk: de fameuze Expositie van 1913. Wij zijn overtuigd met deze publicatie plezier te doen aan de velen die de voordracht bijwoonden die onze Voorzitter in april jl. over dit onderwerp gaf. En waarschijnlijk ook aan vele anderen. Het was bijna ondenkbaar dat een dergelijke gebeurtenis de inspiratie van Henri Van Daele niet zou gekitteld hebben. Hoe hij sommige aspecten van deze tentoonstelling bezag, vindt u terug in de "Lijkzang door ne Gentsche Kommissionnair". Wij danken van harte de Firma Gestetner die, zoals vroeger reeds, aan wel heel speciale voorwaarden deze afdruk realiseerde.

Een nieuwe rubriek: LEZERS SCHRIJVEN ONS.

Wij hebben reeds herhaalde malen onze leden aangespoord om mede te werken aan onze "Ghendtsche Tydinghen" door het inzenden van artikels over specifieke Gentse onderwerpen. Iedereen zal kunnen vaststellen hebben dat deze oproep praktisch zonder resultaten gebleven is.

In zekere zin is dit wel verstaanbaar. Zeer velen zouden ons iets interessants kunnen vertellen, maar zij komen er niet toe dat wat ze te vertellen hebben te gieten in de vorm van een artikeltje. Zij weten zelf wel dat de zaak veel andere lezers zou kunnen interesseren, maar ze vinden het niet belangrijk genoeg om daar nu speciaal een artikel over te schrijven. Anderen hebben drempelvrees of menen - zeer vaak ten onrechte - dat ze niet bekwaam zijn iets op te stellen dat van een voldoende peil is om opgenomen te worden.

Waarom zouden onze lezers niet eens een briefje schrijven naar de redactie wanneer zij iets te vertellen hebben? Dat mag van alles zijn, op uitdrukkelijke voorwaarde dat het iets is dat Gent betreft. Hebt u de een of andere herinnering? Gaat u niet accoord met bepaalde zaken? Of hebt u integendeel waardering voor zekere realisaties? Commentaar op zekere gebeurtenissen? Kritiek op "Ghendtsche Tydinghen"? Of misschien lof? Voorstellen te doen?

Schrijf het ons. Dat hoeft geen lange brief te zijn. Breek niet te veel uw hoofd met de stijl. Laat u niet imponeren door de eventuele (verkeerde) mening dat ons blad een wetenschappelijk tijdschrift is waarin slechts geleerde studies worden opgenomen. Het hangt van u af om daar misschien de interessantste rubriek van te maken.

Is het u nog niet opgevallen dat in zekere bladen "Men schrijft ons" de meest gelezen en populairste rubriek is? De redactie houdt zich natuurlijk het recht voor bepaalde brieven die werkelijk te lang zouden zijn, in te korten en er het essentiële van weer te geven. En zoals gezegd, het moet over een Gents onderwerp gaan. Onnodig er aan toe te voegen dat zuiver politieke geschriften zullen geweerd worden en dat persoonlijke aanvallen ook geen kans krijgen.

Controversie, discussie en contestatie zijn welkom voor zo ver men op het vlak der ideeën blijft. Anonieme brieven vertrekken per Express naar de papiermand (het was wel spijtig van die dure postzegel).

Enfin, iedereen heeft begrepen waarover het gaat. Wij rekenen op u!

De Redactie.

SOUVENIR VAN GENT'S TENTOONSTELLING

Bij de doodkist der Gentsche Tentoonstelling

Lykzang door ne Gentsche Komissionnar

1° KOEPLET

Lees mee mij een zielemissie,
d'Exposiese die es duud,
Gent'nirs ontsteekt elk een kisse
Helpt da schoap hier uit den nuud!
Zij die moe bij Lucifer!.... Poaternoster.
Ze brocht ons in schande ja!.... Ave Maria.
Duizend kruiskens meugd'elk sloan,
Toch moe ze noar d'helle goan.... Amen.

2° KOEPLET

Veuralier d'ieffer was ope,
Was ze schuune, was ze frisch.
Doardeur die hoa elk hier hope,
Moar het was verdeke mis.
Zij die moe bij Lucifer! ... Poaternoster,
Ze brocht ons in schande ja!.... Ave Maria.
Ze was nog moar pas in stand,
Of ze was half afgebrand... Amen.

3° KOEPLET

Die mee 't schuun stik handel dreve
Trok z'uuk al nen firmen tan l
Die nen tijd bij heur verbleve,
Zate krot, of giel op 't zand.
Zij die moe bij Lucifer!.... Poaternoster.
Ze brocht ons in schande ja!... Ave Maria.
Stierf ze niet, ze brocht in 't kort
Giel Gent op de Kuuremort.... Amen.

4° KOEPLET.

De slets brocht, ze mag het huure,
Luk veel ruze in ons kot.
Van heur Senegaalsche muure,
Woaren al ons vrewkens zot.
Zij die moe bij Lucifer!.... Poaternoster.
Ze brocht ons in schande ja!.... Ave Maria.
In 't kort zuld'hier wel misschien
Nen huup kleine zwartses zien.... Amen.

5° KOEPLET

Niets en kost die hekse grieve,
Zij was mee alles kontent.
Bizesnijers, labers, dieve,
Trok da schuun kind al noar Gent.
Zij die moe bij Lucifer!... Poaternoster.
Ze brocht ons in schande ja!.... Ave Maria.
Woart bij heur moar nie te stijt
Of roef! U horloge k wijt.... Amen.

6° KOEPLET

Op heur loatste 't was een schande,
Werd ze lijk nen oven hiet,
Lijk een stekske schoot z'in brande,
Ja die slonse es bespiet!
Zij die moe bij Lucifer!.... Poaternoster.
Ze brocht ons in schande ja!.... Ave Maria.
De Pompier uit schrik van brand,
Sliep tot mee zijn spiet in d'hand.

7° KOEPLET

z'En vroeg nooit « Wie zal 't betoale
Ze gaf banket, op banket,
Zie moar al ons gruute bolle,
Zijn mier of den helft vervet!
Zij die moe bij Lucifer!.... Poaternoster
Ze brocht ons in schande ja!.... Ave Maria.
't Geen doar binnen es gedoan
Zal wel op 't lastenbriefke stoan ... Amen.

BISKOEPLET

Iets die zeg ik tot heur iere
z'Hee ons toch goed g'amuzeert
En ons deurwaarders die hiere
Hee z'almol gefortuneert.
Nu trekt zij bij Lucifer!.... Poaternoster
En laat ons in schande na!.... Ave Maria
Joa we zijn van u verlost,
Maar g'hêt ons genoeg gekost.... Amen.

Belangrijk Bericht.

Voor de voortverkoopers zijn deze liederen te verkrijgen **vijf franken** het honderd bij den eigenaar **Henri Van Daele, Kleine Huidevettershoek, 35, Gent.**

STRENG VERBODEN NADruk

GENT, Stad voor Toeristen?

Het is niet gemakkelijk voor een Gentenaar zich een zuiver beeld te vormen van de rijkdommen die zijn stad de toeristen aan te bieden heeft. Hij vindt het doodgewoon dat daar midden in het stadscentrum een middeleeuws versterkt kasteel staat dat zich weerspiegelt in de Lieve. Dat er een beetje verder nog een middeleeuws steen staat dat zich weerspiegelt in de Schelde (of wat er nog van overblijft).

Dat tussen beide een Gras-, Koren- en Predikherenlei liggen met een prestigieus 13e eeuw's klooster en statige oude gildenhuisen die zich weerspiegelen in de Leie. Dat IN zijn stad nog 2 abdijen staan waarvan de origine meer dan duizend jaar teruggaat. En zo zouden wij nog ettelijke bladzijden kunnen vullen.

Maar hij vindt dat allemaal normaal en vanzelfsprekend. Hij is hier geboren, hij heeft dat "alzeleve" gekend en als hij dan een vreemdeling de lof hoort bezingen van ons merkwaardig bezit, dan is hij wel een beetje gevleid maar meestal toch ook oprecht verbaasd en een beetje ongelovig. Hij vraagt zich af of ze niet wat overdrijven en of dat nu werkelijk allemaal zo geweldig is.

Maar dit is dikwijls het lot van rijke mensen: hun rijkdommen worden het meest gewaardeerd door degenen die ze niet bezitten, zij zelf schijnen er zich minder van bewust te zijn.

Iemand die objectief de inventaris wil opmaken van hetgeen wij bezitten en dan eens gaat vergelijken met andere steden, zal dan toch tot de conclusie moeten komen dat wij wel zéér bevoorrecht zijn. En als hij dan vaststelt dat wij er slechts in slagen "ééndagstoeristen" aan te trekken (als het geen "twee-uur-toeristen" zijn), zal hij verder tot de conclusie moeten komen dat er iets hapert aan onze mentaliteit en dat wij ergens enorme kansen laten voorbijgaan.

Het zou goed zijn dat wij eens gaan kijken op welke manier anderen het doen. Anderen die in vele gevallen nog het kwart niet bezitten van wat wij hebben, maar die wel middel gevonden hebben om dat wat ze hebben zo aantrekkelijk mogelijk naar voren te brengen.

Wij nemen aan dat meer dan één Gentenaar bij een vakantie in het buitenland zal getroffen zijn door bepaalde zaken en zekere vergelijkingen zal gemaakt hebben met eigen stad. Maar als er dan bepaalde vaststellingen gedaan worden, waarom dan ook niet meteen er de les uithalen en toepassen tot eigen voordeel? Wat is het in Gent dat jaarlijks tienduizenden vreemde toeristen aantrekt? Is het omdat wij een nijverige industriestad zijn? Wel neen ! Omdat wij in het binnenland gelegen, toch een bloeiende zeehaven bezitten? Evenmin !

Daar komt een toerist niet naar kijken. Van dergelijke elementen gaat niet de minste aantrekkingskracht uit. Hij komt hier omdat wij een stad zijn met een rijk historisch verleden en omdat op zeer talrijke plaatsen de overblijfselen van dit verleden bewaard gebleven zijn, zij het dan ook dat reeds te veel andere getuigenissen achteloos en zonder de minste noodzaak vernietigd werden. Hier kan hij nog eens komen dromen en terloops meehelpen aan de verdere bloei van de fotografische industrie. Hier vindt hij een "waterstad" met Leie, Lieve en Schelde. Veel andere steden zouden zich gelukkig achten moesten zij ook maar één waterloop hebben om het stadsbeeld wat op te fleuren en er een speciaal cachet aan te geven.

Wij bezitten veel troeven, maar spelen wij die wel uit? Een allereerste vereiste is natuurlijk dat wij ons terdege bewust worden van het enorm economisch belang van het toerisme. Op dat gebied denken wij nog te veel en te uitsluitend aan "industrie".

Wanneer een nieuwe fabriek zou kunnen aangetrokken worden die 200 man personeel tewerk stelt, zou dit beschouwd worden als een zéér groot succes en zou men bereid zijn er heel wat geld tegen aan te gooien om dit resultaat te bereiken. Maar wij hebben nog nooit horen spreken van een budget of van subsidies voor het aanleggen van een toeristische infrastructuur waar wij een nijpend gebrek aan hebben. Een goed uitgebouwde "toeristische industrie" zou aan enkele duizenden mensen ter plaatse aangenaam werk kunnen verschaffen. En vergeten wij het niet, het is een branche die in volle expansie is en het zal blijven. Hier kan niet, zoals elders het geval is, door steeds verdere automatisering altijd maar meer en meer arbeidskrachten uitgeschakeld worden. Een talrijk personeel zal steeds nodig blijven en gans de bevolking zou profiteren van een bloeiende toeristische industrie.

Maar het is niet met slogans dat wij er komen. Zo bvb. wordt hier nogal gemakkelijk gezegd, geloofd en herhaald: "Gent, Bloemenstad". Maar is dat wel zo? Het is nog niet omdat het belangrijkste deel van de bloementeel geconcentreerd ligt in de gemeenten rond Gent, dat Gent zélf daarom een bloemenstad is. Evenmin omdat hier om de 5 jaar Floraliën gehouden worden. Is het u nog niet opgevallen dat er in sommige Zwitserse en Duitse dorpjes meer bloemen te zien zijn dan in gans de stad Gent? Dat de kleinste huisjes daar letterlijk uitpuilen van de bloemen? Wij willen niet ontkennen dat ons Stadsbestuur pogingen doet om de reputatie "bloemenstad" eer aan te doen door het plaatsen van vele honderden bloembakken en het leggen van bloementapijten. En het verdient daarvoor zeker alle lof, maar dit is niet alleen een zaak van het Stadsbestuur maar gans de Gentse bevolking. Kent u in onze stad veel particuliere huizen die versierd zijn met bloemen?

Wij niet! Wij vragen ons af of daar geen mooie taak weggelegd is voor onze Dekenijen. Waarom niet jaarlijks een prijskamp inrichten voor de mooist bebloemde gevels? Wij zijn er van overtuigd dat vele organismen en verenigingen direct bereid zouden gevonden worden om prijzen te geven.

Wij hebben de indruk dat onze Dekenijen nog ander nuttig werk zouden kunnen verrichten bij de sensibilisatie van onze bevolking voor bepaalde zaken waar zij blind voor geworden is. Wij denken bvb. aan onze oude uithangborden. Vroeger hadden vele neringdoenden typische uithangborden die vaak zéér kunstig gemaakt waren. Er bestond een zekere wedijver. Men was fier op zijn uithangbord dat meteen zijn handelsmerk was, men trachtte zich te onderscheiden van anderen door het zo mooi mogelijk te maken. Dit gaf een speciaal uitzicht aan vele huizen en... was een uitstekende vorm van publiciteit.

In heel wat buitenlandse steden waar een aardig stuivertje verdiend wordt aan toeristen is dit een troefje dat consequent uitgespeeld wordt. Sommige straten krijgen daar een speciaal en zeer aantrekkelijk cachet, alleen al door de zeer diverse en gevarieerde uithangborden. Wat zien wij daarentegen in bepaalde winkelstraten in Gent? Hopeloos banale, uniforme glazen of plastic bakken die de pretentie hebben voor uithangbord te willen spelen. Zelfs het lettertype is overal hetzelfde. Het is om bij te schreien! Wij dachten dat een neringdoende er belang bij had zich te willen onderscheiden van zijn concurrenten. Hier wensen ze opgenomen te worden in de amorfe, anonieme massa.

Een ander punt dat onmiddellijk treft in talrijke buitenlandse steden is de grote eerbied die men daar opbrengt voor de bomen. Daar schijnt men ten volle het belang van de bomen in het stadsbeeld begrepen te hebben. Men kan er de praktische toepassingen zien van de boomchirurgie en van de moeite die men zich daar getroost om één boom te redden (wat dan zeer vaak nog lukt ook). In bepaalde Duitse steden zijn wij gereden door de voornaamste verkeersader die afgebakend was door 2 rijen prachtige, oude bomen. Het is dan dat men er zich ten volle rekenschap van geeft dat het totaal overbodig was al onze mooie, lommerrijke lanen (Albert, Groot Britanië, Martelaars, Rooigem, Citadel, etc.) op te offeren. Toen onlangs aan een groep Fransen die hier verschillende weken verbleven hadden gevraagd werd wat ze van onze stad dachten, antwoordden zij dat zij Gent wel "somber en grijs" vonden en dat zal dan wel verband houden met het voorgaande. Trouwens, bij de studies die gemaakt werden ter gelegenheid van de wedstrijd "Gent Morgen" is één van de punten die zéér schril naar voren gekomen is, het nijpend gebrek aan groen en bomen in onze stad.

Bepaalde verschillen met andere steden treffen vooral wanneer men terugkomt in eigen stad. Dit is o.m. het geval voor de "bezoedeling" van onze stad door de honderden reclameborden die hier overal te zien zijn. En op dat gebied steken wij zelfs zeer ongunstig af tegen veel andere steden in eigen land. Daar waar men er elders angstvallig over waakt het merkwaardige dat men bezit zo gunstig mogelijk naar voren te brengen, "in reliëf" te zetten, gaan wij op vele plaatsen ons stadsbeeld grondig bederven door het aanbrengen van smakeloze en schreeuwende publicitaire panelen.

Wij kunnen best begrijpen dat een paar centen altijd welkom zijn in om het even welke stadskas, maar er zijn toch ergens limieten aan datgene wat de Stad aldus wenst te verkopen. Eigen voorbeelden zijn helaas niet altijd strekkend. Zo vragen wij ons bvb. af of het nu absoluut noodzakelijk was vlak voor ons Gravensteen 2 lange palen in de grond te slaan, er een plakkaat met een lelijk grijnzend gezicht aan te hangen en daarboven dan vlug 4 affiches te plakken voor het Festival van Vlaanderen (met alle waardering die wij overigens voor dit Festival hebben). Dergelijke fouten tegen de goede smaak zouden toch niet mogen gebeuren in een historische stad die de toeristen zo veel zou kunnen bieden... en er zo veel zou kunnen achter verdienen.

Voor wat de voorlichting van de toeristen betreft moeten wij eerlijk toegeven dat de laatste 4-talige brochure "Gent verwacht u" uiterst verzorgd is en op aantrekkelijke wijze onze voornaamste bezienswaardigheden voorstelt. Het is prachtig werk dat perfect geschikt is voor de "vlugge toerist", maar diegenen die hier wat langer willen vertoeven en de zaken wat meer in detail willen bekijken, komen niet helemaal aan hun trekken.

Wat ons sedert jaren ontbreekt is een goede geïllustreerde gids van de Stad Gent met een gedetailleerde beschrijving van al wat wij aan te bieden hebben, een korte historie van de stad (vooral geen geschiedenisles), uitgestippelde wandelingen met de benaderde duur (lange en korte) en wel te verstaan een alfabetisch trefwoordenregister die nutteloos en vervelend zoeken vermijdt.

Geen enkele toerist zal er zich aan verwachten een dergelijk boek gratis te ontvangen en zal graag bereid zijn (hij doet het elders wel) er een redelijke prijs voor te betalen. Het zou kunnen verkocht worden aan kostprijs of, waarom niet, iets onder de kostprijs (een blikje smijten heeft al dikwijls vele snoeken opgebracht).

In deze geïllustreerde gids zou men in geen geval mogen vergeten wat te vertellen over de mogelijke uitstappen in de omgeving van Gent. Wij menen dat de aandacht van de toeristen er te weinig op gevestigd wordt dat zij gemakkelijk een weekje in Gent kunnen blijven en van daaruit zeer interessante uitstappen doen.

Wij denken maar aan al het mooi's dat te zien is in onze Leiestreek, de veel interessante plekjes in de Scheldevallei, onze niet zo ver afgelegen krekengebieden en polderlandschappen, de talrijke kastelen waar onze streek nog zo rijk aan is, een Donkmeer en - waarom niet - nabijgelegen historische steden (wij denken daarbij aan Oudenaarde).

Waarom zou het op toeristisch gebied niet tot een nauwe samenwerking kunnen komen tussen de Stad Gent en de Provincie Oost-Vlaanderen?

Wij weten dat al deze zaken niet op één jaartje kunnen gebeuren. Het voornaamste is dat er een mentaliteitswijziging komt en dat men zich aan de top gaat realiseren welke enorme economische mogelijkheden vooralsnog slechts op zéér minieme wijze uitgebraat worden.

In afwachting is het zeer belangrijk dat wij er inmiddels angstvallig over waken niets te laten verloren gaan of zèlf te vernietigen wat toeristische waarde heeft...

H.C.

* * * * *

DE BOMEN OP DE KOUTER.

De laatste tijd hebben wij in verschillende kranten weer foto's kunnen zien van dode bomen op de Kouter. Overal ongeveer hetzelfde commentaar: de bomen sterven door de ouderdom omdat ze dan vatbaar worden voor allerlei ziekten veroorzaakt door larven of gaslekken. Zo ver de kranten.

Het is niet de eerste maal dat ons verteld wordt dat onze bomen afsterven omdat ze aangetast zijn door de een of andere geheimzinnige ziekte, maar het fijne daarover vernemen wij nooit.

Toen er verleden jaar een hele serie dode bomen op de Kouter geveld werden, werd ons verteld dat de aarde waarin ze stonden naar de Landbouwhogeschool gedaan werd om te laten vaststellen wat de doodsoorzaak was. Wij nemen aan dat deze analyse inmiddels gebeurd moet zijn, maar hebben nooit ergens gelezen wat nu het resultaat was.

Men spreekt wel eens van de olmenziekte, maar dit legt nog niet uit waarom onze beuken en onze platanen sterven. Nu wordt er gewag gemaakt van "gaslekken". Nog zo gek niet dat idee van die gaslekken.

Wij waren aanwezig toen de bomen op de Kouter verleden jaar geveld werden en hebben met veel andere omstaanders kunnen vaststellen dat er bij het blootmaken der wortels een zeer sterke gaslucht waar te nemen was.

Anderzijds heeft, eveneens verleden jaar, een gasdistributiemaatschappij in het Brusselse een onderzoek laten doen naar de doodsoorzaken van de bomen. Zij kwam tot de conclusie dat te Sint-Lambrechts-Woluwe gas de doodsoorzaak was in "slechts" 20 % van de gevallen. In Ukkel steeg dit tot 40 %. De Dienst van het Groenplan van het Ministerie van

Openbare Werken heeft zich altijd zeer sceptisch betoond nopens de geloofwaardigheid van deze cijfers. Waarom? Omdat niettegenstaande het feit dat er 13 andere doodsoorzaken ver-
noemd werden, deze Dienst heeft kunnen vaststellen dat de plotselinge massale boomsterfte in onze steden precies overeenstemt met de invoering van het aardgas in ons land. Het mechanisme van deze actie is trouwens voldoende bekend.

De Dienst van het Groenplan beschikt over een speciale meet-apparatuur die toelaat vlug en nauwkeurig het gehalte van methaan in de aarde te bepalen, methaan wijst immers op de aanwezigheid van aardgas. Deze apparatuur staat ter beschikking van de gemeenten.

Zou het geen goed idee zijn moest ook ons Stadsbestuur gebruik maken van deze geboden gelegenheid om systematisch de plaatsen te laten uittesten waar onze bomen staan te sterven? De Ministeriële Diensten herinneren er aan dat de instructies van een omzendbrief van 2 maart 1931 nog steeds in voege zijn. Daarbij worden de gasdistributiemaatschappijen verplicht een permanente controle uit te oefenen op hun leidingen in de steden. Bovendien moeten zij alle schade veroorzaakt door gaslekken volledig vergoeden.

Wat nu met onze bomen op de Kouter?

Sommigen vinden dat deze bomen maar best direct kunnen gerooid worden om ze te vervangen door nieuwe. Sinds vele jaren wordt ons verteld dat de Stad in 1962, 130 olmen aangekocht had om deze op de Kouter te vervangen. Ze zouden bestand zijn tegen de olmenziekte (maar niet tegen aardgas) en op De Pinte staan. Wij hebben dan toch wel even verbaasd opgekeken toen verleden jaar een aantal vervangingsolmen geplant werden. Wij hebben deze boompjes eens van dichtbij bekeken en zijn toch wel een beetje geschrokken door hun zeer infantiel uiterlijk. Als dit bomen zijn die minstens 11 jaar oud zijn en wanneer zij met hetzelfde tempo blijven verder groeien, dan vrezen wij dat zij tot volwassenheid zullen komen op het einde van de 21e eeuw.

Wanneer al de bomen ineens zouden gerooid worden, dan lijdt het geen twijfel dat onze Kouter zou herschapen worden in een van de meest kale en troosteloze plaatsen van Gent. Bovendien zouden de architecturale fouten die er de laatste jaren bedreven werden en die nu nog een klein beetje verdoezeld worden door de hoge bomen, pijnlijk schril naar voren komen.

Zou het indeze condities niet beter zijn de bomen slechts te vervangen naarmate ze werkelijk afgestorven zijn?

Inmiddels zou het goed zijn dat wij afstand deden van het vroeger steeds ingenomen standpunt, nl.: zieke boom = dode boom.

Dit is niet waar! Zieke bomen kunnen in de meeste gevallen behandeld worden, maar de wil om dit te doen moet natuurlijk aanwezig zijn. En wel te verstaan, als er vastgesteld wordt dat er ergens lekke gasleidingen zijn moet ONMIDDELLIJK het nodige gedaan worden om daaraan te verhelpen.

H.C.

Van ons medelid Ir. André MERTENS ontvingen wij een persnota over het Gentse metro-probleem. Zonder zelf partij te kiezen laten wij deze nota integraal volgen omdat wij denken dat zij een interessant element vormt in deze complexe kwestie en omdat zij een visie weergeeft die wij slechts zelden in onze pers vermeld zagen.

WAAROM EEN GENTSE SMALMETRO?

Sommigen denken dat Gent helemaal geen metro vandoen heeft om zijn prangende verkeersmoeilijkheden te kunnen oplossen. In een kommentaar op het lied "Gent Morgen" leest men:

"Metro's zijn overbodig als de trams niet meer gehinderd worden door autos. Trouwens, in Parijs lost de uitgebreide metro het verkeersprobleem niet op" (cf. Ghendtsche Tydinghen dd. 5.1973) Dat is een primitieve vizie van 'alleman te voet, zoniet per tram' welke noch in Parijs, noch in Gent houdbaar is. Op het jaar 2000 gezien lijkt een Gents metrosysteem wel haalbaar en zelfs noodzakelijk, indien het geen afbreuk maakt aan de meest elementaire kondities tot instandhouding ener aloude stadskern die met gezond water, kunstpatrimonium en groen bewaard en liefst verbeterd moet worden.

De sleutel van het sinds een halve eeuw steeds meer nijpende Gentse verkeersprobleem is de oplossing die zal gegeven worden aan het gemeenschappelijk verkeer, gelijktijdig met het verkeers- en desnoods parkeervrijmaken van de stadskern.

"Vijf minuten politieke moed vanwege zekere gemeentebesturen zouden volstaan om alle autoverkeer te verbieden in straten met kommercieel karakter om ze aldus uitsluitend voor te behouden aan de voetgangers". (minister J. DE SAEGER, aangehaald in 'Ghendtsche Tydinghen dd. 5.1973)

Dit gemeenschappelijk verkeer moet liefst onzichtbaar blijven om een stadskern ongestoord aan de voetgangers te kunnen bezorgen. Een toekomstvizie moet zich niet inspireren van ouderwetse methodes, maar de meest konfortabele massatechnieken aanboren en vooral gebruiken.

"Wij hebben de indruk- en hopen oprecht dat wij ons daarbij niet vergissen - dat er iets in de goede zin aan het roeren is te Gent". leest men in 'Ghendtsche Tydinghen van mei 1973.

Bekommerd om het Gentse kunstpatrimonium - hoe verwaarloosd ook, alhoewel uniek in Europees verband- en teneinde te voorkomen dat het gerestaureerde Pand (vooral met zijn ondiepe funderingen), de kommerciële Veldstraat-achterbebouwing, de kaaimuren van Predikherenlei, Graslei en Koornlei (naast andere), de St. Michielsbrug en de helft van de Breydelstraat aan het sedert enkele jaren geplande klassieke metrotypen zouden ten offer vallen, ontwierpen enkele deskundigen - bij gelegenheid van de Internationale Ideeën-prijskamp 'Gent Morgen' - een uitvoeringsproject van smalmetro (met normale voertuigen) die meteen goedkoop en van

aard zou zijn alle mogelijke bezwaren van stedenbouwkundigen, architecturalen, esthetischen en archeologischen aard te voorkomen.

Zie hier de tekst welke terzake verscheen in het verslag nr. 265.837, dd. 15 oktober 1971: "Stedelijk verkeer (trams en metrolijnen). Met minder dan 180 m² oppervlak vervoert één tramstel zoveel reizigers als 10.000 m² private voertuigen, volgens ir. G. WEYNS en dhr. L. KOEKLENBERG (cfr. Ingenieursblad van mei 1964). Het ontruimen van de stadskern, door middel van gemeenschappelijk vervoer, is onontbeerlijk. Om die reden werd reeds één voorstel van premetrostelsel in rivierbedding uitgewerkt, waarvan de lijn 4 van St. Pieters naar Muide weldra zou kunnen uitgevoerd worden, indien enigzins verantwoord. Het gebruik van de rivierbedding over de volle breedte biedt ernstige bezwaren, zowel voor instandhouding van het ganse stadsbeeld (waterlopen) als inzake behoud van het enig kunstpatrimonium langs Predikerlei, Graslei, Koornlei, Breydelstraat en Lievekaai.

"Daarom stellen wij, naar het voorbeeld van Londen en Hamburg, liefst metro voor onder de rivierbedding... maar dan zo smal mogelijk. De vier metrolijnen (eventueel premetro) zouden vertrekken van de belangrijkste verkeersinvalpunten en zich driehoeksgewijze vervoegen bij de stadskern. "Als iedere lijn minstens één zijde van de driehoek ABC volgt, zijn alle richtingen bereikbaar met één overstap. De voornaamste driehoekspunten liggen bij het huidige Justitiepaleis (punt B), de Vrijdagmarkt (punt A) en het Van Arteveldeplein (punt C bij de St. Annakerk). Een uitgebreid parkingsysteem wordt langs de metrolijnen concentrisch aangelegd, nabij de grote ring meest en bij de stadsring natuurlijk ook, maar liefst niet binnen de toeristische stadskern. De parkings bij de metrostations van de kleine ring (thans in uitvoering) moeten iets nader bestudeerd worden".

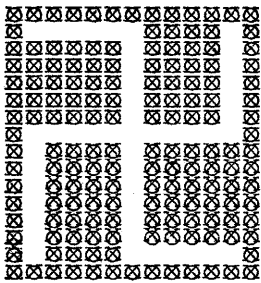
Het verslag nr. 731.741, dd. 15 oktober 1971 verschaft meer uitleg terzake: "Dit metrostelsel, uitgebouwd naar de voornaamste inval- en uitvalpunten, sluit aan - zoals dit van Antwerpen- op een rationeel uitgebouwd net van parkings die concentrisch aangelegd zijn langs de grote ring, langs de kleine ring en zo vlug mogelijk tussen of nabij de stadsring (voorstel S.R.O.) en de toeristische ring (door ons uitgewerkt omheen de oude stadskern). Gezegde stadsring moet in fine het verkeer opvangen dat, wegens een overdreven nabijheid van autoweg E3 langs het Zuidpark reeds binnen de kleine ring naar de stadskern binnendringt en dreigt onhoudbare verkeersmoeilijkheden te scheppen. Het wordt nog erger indien een snelwegenkompleks van 10 km in rivierbedding met 43 in- en uitgangen, zoals door de Verkeerstechnische Dienst van Openbare werken voorgesteld en waarvan de kostprijs de 7,5 miljard frank nadert, uitgevoerd wordt.

Een degelijke stadsring kost amper 1,5 miljard frank voor een lengte van 5,5 km met vier banden (2 x 2) van 3,5 m en twee voetpaden van 1,5 m ieder. Bij de toeristische ring kan verondersteld worden dat alle verkeer eindelijk gestopt en geparkeerd is...

"Een laatste moeilijkheid schuilt in het eigenlijk realiseerbaar metrosysteem: in rivierbedding, onder de straten of onder de waterlopen in 'tube' zoals te Londen en Hamburg of iets anders. Na langdurig beraad met uitstekende specialisten zijn wij de mening toegedaan dat, ofwel een dubbel 'tube-system' onder de waterlopen of straten, zoals te Londen (hetgeen tamelijk duur kost), ofwel een speciaal SMALMETROSYSTEEM van boven elkaarliggende metroporen in rivierbedding of onder de straten (tamelijk goedkoop) met prefabelementen te verkiezen valt, omdat absoluut moet vermeden worden het aloude Gentse stadsbeeld, zo kommercieel als toeristisch, enige trouwens onherstelbare schade te berokkenen door een systeem dat in rivierbedding overdreven breed en diep ligt en bijgevolg katastrofale gevolgen zou hebben voor dit stadsbeeld.

"Het metrosysteem, waarvan wij schetsen en uitvoeringsmethode (door middel van diepwandenfundering, thans algemeen gekend en beproefd) presenteren, biedt werkelijke mogelijkheden en valt goedkoop uit. Het zou 200 miljoen per km kosten voor de normale tweeverdiepenlijn. Bij het 'vlechten' naar de kruisingen van de verkeersdriehoek wordt 2 % helling toegepast, wat niet overdreven is, maar praktisch nogmaals de kosten reduceert. Er wordt gebruik gemaakt van korte transportstellen (2 à 3 voertuigen), gezien de beperkte agglomeratiebevolking. Ook worden er tamelijk nabije metrostations aangelegd, waarvan de kaaimuren boven elkaar uitgebouwd zijn. In- en uitgang van de voertuigen liggen aan verschillende zijde, zodat in- en uitstap vergemakkelijkt zijn. Het bovenste verdiep van deze dubbele metrolijnen en kruispunten wordt vrij gehouden, bij voorbeeld voor leidingen en voor shopping bij de driehoeksknoppen".

Het past eraan te herinneren, bij het openstellen van het eerste deel van de prachtige restauratiewerken (programma van 10 x 20 miljoen fr) aan het Pand, dat gezegd smalmetroprojekt onbaatzuchtig uitgewerkt werd wegens de bekommering dit gebouw en zoveel andere te beschermen tegen de rampzalige gevolgen van het sedert jaren bestaande normale (te breed voor Leiebedding en -kaaimuren) M.I.V.G.-premetroprojekt, waarin zelfs een voetgangersbrug (en een bunker?) onder de St. Michielsbrug voorzien was!

HITLERKRUISEN IN DE SINT-BAAFSABDIJ

Een amusante Anecdote

Een bladzijde boeiende geschiedenis.

Halfjuni 1939. Het schooljaar loopt op zijn laatste pootjes. De proefwerktijd behoort gelukkig tot de voltooid verleden tijd.

Niet alleen voor de naar spel en ravotterij hunkerende jeugd, maar wellicht nog meer

voor de meesters en "juffro's" die graag gedurende een paar weken "uit de jongens" zijn, jongens in de oeroude betekenis van het woord kinderen.

Van leren komt niets meer in huis. Hoe zou het kunnen? Het weer is schitterend en iedereen spreekt van zee, zand en zon. De nog resterende dagen worden dus pedagogisch en methodologisch en psychologisch gevuld met opruimen, spelen binnen en buiten het klaslokaal, met picknicken op het speelplein dat toen nog naar Cnudde genaamd werd, met wandelingen naar Mariakerke of Zwijnaarde, met een reisje naar de kust of de bossen. En, vergeet het niet, met min of meer opgelegde bezoeken aan historische gebouwen.

Aldus gebeurde het op een van die junidagen dat twee onderwijzers respectievelijk van het 5de en het 6de leerjaar, naar de gewezen St.-Baafsabdij trokken om hun mannen eens terdege met Gents oudste verleden te confronteren. En de liefhebbers naar hartelust kiekjes te laten nemen.

In de eetzaal of refectorium waren er behalve de bekende rijke verzameling grafzerken zoveel andere dingen om diezelfde fantasie te voeden: het merkwaardig grafmonument met zijn liggende beelden (gisanten); de grafsteen van Hubert van Eyck; de populaire Stenen Man van het Belfort (later overgebracht naar het Sekreet van het Belfort). Gelegenheden te over, zou ik menen, om u de ogen uit hun kassen te kijken!

Terwijl een der heren ijverig bezig was aan een groep jongens alles te vertellen over dat vierkantig stenen blazoën -hier is een meter, Jan, wat zou zo'n zijde wel kunnen meten? Wat ! 1,70 m! -dat bij de herbouw van de Sint-Claren-, alias Keizer-, alias Brusselse Poort in 1524 in de gevel van die stadspoort ingemetseld werd, u weet wel met de wapenschilden van het Keizerrijk, van Vlaanderen en van Gent die erin gebeiteld zijn. En met Karels zinspreuk PLUS OULTRE. En vooral met die majestueuze Maagd van Gent de Gentse Leeuw liefkozend, hadden enige wat meer ondernemende leerlingen er de voorkeur aan gegeven op hun eigen houtje wat te gaan rondneuzen.

Op zeker ogenblik stevende een van onze jeugdige ontdekkings-

reizigers in spe, half stoutmoedig, half schoorvoetend naar zijn meester die al niet minder ijverig liep rond te neuzen.

- Meneer, daar liggen twee hitlerkruisen op de grond! Meteen speelde een uitgestrekte arm voor wegwijzer. Met het gevolg dat 's meesters blik zich gewillig liet leiden naar een vijftal neergehurkte jongens die tegelijkertijd iets op de grond en het naderend tweetal in de gaten hielden.

- Kijk, meneer, hier is er een en daar is er nog een! Die drommelse kwajongens vertelden warempel de waarheid. Een waarheid die meneer, wat hemzelf betrof, gerust mocht vertellen in onbekendheid, ja, in onwetendheid, want wat die "op de grond liggende kruisen" had de man nog nooit van zijn leven horen spreken.

- Ik vermoed dat jullie mij met een lange resem vragen gaan overstelpen. Dat kan hier bezwaarlijk, vooreerst omdat de tijd ons ontbreekt, maar ook omdat jullie kameraden aan de andere kant van de zaal evenveel recht op informatie hebben. Wat enkelen alvast kunnen doen is zorgvuldig noteren wat op dat etiket daar geschreven staat.

Kortom er werd verzamelen geblazen, het ontdekte goedje door de ganse bende in het vizier genomen en beloofd op Jantje's ontdekking terug te komen, doch in de klas waar bord en krijt en wellicht illustraties een helpende hand konden uitsteken.

Inmiddels was het inderdaad hoog tijd geworden om op te karreren. Inderhaast nog een paar (historische) kiekjes gemaakt (waterput) en 't sein tot de terugtoch geblazen.

In dezelfde slagorde waarin het gezelschap gekomen was ging het nu schoolwaarts, aan de kop van de rij meneer nr. 5, aan de staart meneer nr. 6. Onderweg gebeurde gelukkig niets noemenswaard doch eenmaal ter bestemming aangekomen had meneer 6 aan zijn collega een belangrijk nieuws te melden. Dit deed hij op de speelplaats terwijl de jongens in koor zaten uit te blazen.

- Je Geo'ke B.(1) heeft weeral eens op zijn praatstoel gezeten. Gedurende heel de weg naar huis had hij het over het getal met die kruisen. Hij en zijn twee onafscheidbaren sloten de rij zodat ik zonder enige moeite Geo'ke's redevoering van a tot z kon opvangen. Heel onlangs had Hitler, voor de gelegenheid zonder snorretje en haarbles, slechts vergezeld van een paar heel hoge pieten een rondreis gemaakt door ons land. In het allergrootste geheim, dat zie je van hier. Natuurlijk waren het Vlaamssprekende gidsen die de leiding van de expeditie hadden. Volleerde spionnen, zeg!

Achtereenvolgens bezochten ze de St.-Baafskerk, bestegen ze het Belfort, doorliepen ze van onder tot boven het Gravensteen. Zonder twijfel zouden ze daarop de stad verlaten hebben ware het niet geweest dat Hitler himself beval nu ook eens de St.-Baafsabdij te gaan verkennen. Waarom? Omdat zijn verre voorvader Karel de Grote daar ook eens gepleisterd had.

De kennismaking met die oudste stenen getuigen van Gent had Hitler zodanig behaagd en voldoening geschonken, dat hij zijn gevolg het bevel gaf er zo vlug mogelijk voor te zorgen dat zijn geliefd stempel op een van die stenen gedrukt werd.

Nauwelijks had het gezelschap het land verlaten of drie van Adolf getrouwste en sluwste spionnen maakten van de nachtelijke duisternis gebruik om met valse sleutels de abdij binnen te sluipen.

Het slot van het verhaal is gemakkelijk te raden. Aangezien hun opdracht tot in de puntjes voorbereid was, was het voor de mannen een koud kunstje regelrecht naar de eetzaal te stappen, wat van een oeroude mozaïekvloer overgebleven was op te zoeken. Met fijne beiteltjes kaptten ze twee van de talrijke tegeltjes uit om in de aldus ontstane putjes twee meegebrachte met hitlerkruisjes versierde steentjes te metselen.

Even geruisloos als ze gekomen waren vertrokken de geheimzinnige bezoekers. Natuurlijk zonder het geringste spoor achter te laten. Behalve Hitlers stempels...

Meester 6 had genoeg vernomen. Geen wonder dat hij (diepzinnig) mediterend het laatste stuk van de wandeling aflegde.

Om uit de gewoonte niet te gaan, doch vooral omdat belofte schuld maakt, werd in de klas over het St.-Baafsbezoek ijverig nagekaart. Daarbij werden heel wat historische personages voor 't voetlicht geroepen: de heiligen Amandus, Bavo en Macharius; Karel de Grote; de Noormannen; Keizer Karel.

Wat de door de jongens ontdekte steentjes betreft werd eraan herinnerd dat de erop getekende kruisjes haak- of hakenkruisjes heetten en niet hitlerkruisjes zoals men ze vaak placht te noemen. Ook dat die kruisjes voor een groot aantal volkeren het zinnebeeld waren geweest van de levenwekkende zon, van de eeuwige nooit stilsthoudende beweging, van de hoop op toekomstig geluk en voorspoed. Dat de Indiërs uit Brits Indië ze reeds meer dan 6000 jaar geleden kenden (Swastika).

Dat China, Japan, Perzië, Egypte, Noord-, Centraal- en Zuid-Amerika, IJsland en vrijwel alle Europese landen ze, het een vroeger dan het ander, of als heilaanbrengers, of als gewone versieringselementen aanwendden. Dat de mens hier of elders geen voorwerp te waardeloos of te precieus achtte om de kruisen erop aan te brengen: gegrift in de rots, gehouwen in de steen, gesneden in het hout of het ivoor, gebakken in de aarde, geborduurd op kledingstukken of op altaar- en andere kleden, geslagen in penningen en munten, gebrandschilderd of geïncrustreerd op vloertegeltjes. (Sedert de dag dat ze door Nazi-Duitsland brutaal misbruikt werden, eerst als partijkenteken, daarna als nationaal symbool, zag men ze praktisch op alles en nog wat aangebracht. Natuurlijk op vlaggen, vaandels, standaarden en wimpels; ook op muren en op voer- en vliegtuigen; in ontelbare massa's op armbanden

en op postzegels. Wat voor gevolg had dat het onschuldig haakkruisje in een discrediet viel, zo onverwoestbaar dat zelfs de catastrofale ineenstorting van het Derde Rijk niet vermocht daar iets aan te veranderen).

Wellicht nog uitvoeriger handelden meneren 5 en 6 over de vindplaats van het stuk mozaïkvloer in kwestie: het Serbraemsteen.

Deze in de 13de eeuw opgerichte woning, de hoek vormend van de Onderstraat en het Werregarenstraatje, dankte haar naam aan een lid van de patriciërsfamilie Braem. Een naam die voor de jongens geen onbekend begrip was. Hadden zij al niet gehoord van de Braempoort (later Brabantpoort) en de Braemgaten met zijn watermolens? Niet alleen dat er Braemen op de twee schepenbanken gezeten hadden, in 1305 was een onder hen, meester Henricus "clericus consilii" van die schepenbanken. Dezelfde bracht het in 1309 tot consiliarius domini Roberti (graaf Robrecht van Bethune alias de Leeuw van Vlaanderen). Precies 10 jaar daarop benoemt dezelfde graaf onze Braem die nu de titel draagt van legum professor canonicus Tornacensis, tot bestuurder van het Groot Begijnhof (2). Het schijnt dat het Braemsteen er een was van het stegertype. Wanneer die steger weggebroken is weet ik niet. Hij is alleszins op het plan van 1534 niet te bekennen. Ook niet op de 14de-eeuwse afbeelding uit de verzameling Goetgebuer, afbeelding die opgenomen werd in de Messenger des Sciences, in De Potters "Gent" en in Schoormans studie (3).

De woning veranderde meermalen van naam alhoewel die van Braemsteen nooit in het vergeetboek geraakte.

In 1362 spreekt men van Wulfaerd-Vilainsteen, naar de naam van de toenmalige bewoner van het huis.

In het bezit gekomen van de Tollins of Tolnins werd een gedeelte ervan het eigendom van Jan de la Kethulle. Van een ander (minder) gedeelte genoot het Alijnshospitaal een rente van 4 ponden parisis.

Een volgende eigenaar (in 1485) was Meester Philips Wielant (4), voorzitter van de Raad van Vlaanderen en auteur van belangrijke juridische werken.

In de 16de eeuw is het steen bewoond door vander Gracht bijgenaamd Schardau. Vandaar een nieuwe naam voor het oud gebouw: Huis van Schardau. In 1623 werd er het wezenhuis (voor de Blauwe Meisjes) in ondergebracht. Dit wezenhuis kreeg in 1685 een nieuwe (Renaissance-)gevel. Alleen het gedeelte van de gelijkvloerse verdieping bleef bewaard.

Het gebouw werd met de grond gelijk gemaakt in 1902-03 om plaats te maken voor het Laurent-Instituut. Van het oude steen is behalve de pijlers van de zg. krocht niets overgebleven. En behalve de tegeltjes waarover we het reeds hadden en waarover we het nog zullen hebben.

Nog iets over het Werregarenstraatje. Tegenwoordig is dit straatje kant Onderstraat gedeeltelijk overbouwd. Oorspronkelijk was zulks niet het geval. Zowel het uiteinde Onderstraat als het uiteinde Hoogpoort kon afgesloten worden door middel van poorten waarvan de sleutels bewaard werden (in 1368) door Jan Tollins (Braemsteen) en door Vrank de Vos, bewoner van het Wighanenhuis (Hoogpoort). Het Werregarenstraatje werd in de 17de en 18de eeuw ook wel Blauwmeiskensstraatje genoemd.

Over de helden die we ter gelegenheid van ons Abdijavontuur leerden kennen nog een enkel woord. Een van de twee onderwijzers kwam ruim 15 jaar geleden op een tragische wijze aan zijn einde; hij overleed nl. in zijn klas een paar minuten voor schooltijd... in de armen van zijn collega en vriend, meneer G. Het welbespraakt Geo'ke studeerde de rechten, was tot voor enkele jaren verbonden aan de Gentse Balie; bekleedt nu een begeerbare plaats in de hoofdstad als rechtskundige raadgever van een belangrijk instituut.

Mogen we om te besluiten even terugkomen op ons fragment mozaïekvloer en vertellen wat we uiteraard aan de nochtans weetgierige jongens niet konden of wilden vertellen. Genoemd fragment heeft de vorm van een rechthoek; de pudding zelf meet 1,55 m op 0,65 m. De ongeveer 0,10 m brede cementen lijst niet meegerekend. Zoals reeds gezegd, lag in 1939 het ding op de grond, om precies te zijn bovenop een andere, grotere vloer, als ik het goed voor heb de Baudelovloer. Tegenwoordig kunt u het stenen document zien staan leunend tegen de muur op het einde van de zaal, op een paar schreden van de tegen dezelfde muur geplaatste grafzerk van Hubert van Eyck.

De pudding is samengesteld uit vierkantige (5,5 cm) en driehoekige (halve vierkanten) vuilgele of roodbruine tegeltjes. Op sommige van de bruine steentjes is een versiering aangebracht. Die versiering kan zijn van een bladmotief, een fabelachtig gevleugeld dier, een geometrische figuur, een lelie. Op een tegeltje herkent men een scherpgetekend mannenhoofd (5). Menig tegeltje vertoont de sporen van slijtage. Alhoewel het fragment veel te beperkt is om een precies idee te vormen van de natuur van de volledige vloer, wijst alles erop dat deze tot een ruim vertrek moet behoord hebben. Inderdaad heeft de versiering van de vloer in hoofdzaak bestaan uit een rozetachtige compositie bestaande uit minstens één ring. Die ring - breedte 0,43 cm. - die op het stuk vloer duidelijk te onderscheiden is, is grotendeels gevormd uit versierde tegeltjes.

Als de 13de-eeuwse kunstenaar in de Braemvloer een "rosace" legde, deed hij niet meer dan een mode volgen die een zekere verbreiding gekend heeft. Denk in dit verband maar terloops aan de waarlijk mooie vloer die eeuwen lang in

de kapel van het Zwarte-Zustersklooster (hoek Onderbergen-Zwarte-Zusterstraat) versierde (uitgebroken op 11 febr. 1885) en op de niet minder schilderachtige mozaïekvloer herkomstig uit de Baudelooabdij, reeds vernoemd (6). In tegenstelling met de gele en bruine Braemsteentegeltjes die alle van hetzelfde formaat zijn bestaat de Baudelovloer integendeel uit grote en kleine vierkantige en driehoekige steentjes (6 cm en 3 cm). Geel, bruin en zwart wisselen af met veel groen. Leeuwtegeltjes wedijveren met lelietegeltjes terwijl een rijke verscheidenheid van blinde en versierde vierkantjes (geometrische en aan de fauna ontleende motieven) meestal afgeboord met een nauwelijks anderhalve mm breed geel lijstje ervoor zorgen dat het stenen tapijt mag gezien worden. Noch de vloer van Baudelo, noch die van de Zwarte Zusters, noch de andere bewaarde vloeren bevatten haakkruistegeltjes.

Laten we nog maar eens die van de Braemsteenvloer bekijken. Een ontdekken we aan de buitenste boord van de ring, het andere aan de onderste boord. Het spreekt vanzelf dat de "rosace" er meer geteld heeft. Omdat de haken van de kruisjes links van de gekruiste benen geplaatst zijn, noemt men het kruisje linkslopend. In tegenstelling met zijn spiegelbeeld dat men rechtslopend noemt. (Zoals voldoende bekend is, was het het rechtslopend haakkruis dat de Nazi's uitgekozen hebben om als symbool dienst te doen. Rustend op een basis - zie afb. - of staande op een van de vier punten.

```

x   xxxx
x   x
xxxxxx
x   x
xxxx  x

```

Om het even, of men in de loop van een zesduizend jaar verleden het hakenkruis gebruikt heeft zoals men andere kruisjes, sterretjes, geometrische vormen, voorstellingen van allerhande voorwerpen, planten en dieren, en een ontelbaar aantal lijnenspelletjes gebruikt heeft; of men het gebruikt heeft als huismerk of als koopmansmerk, als sibbeteken of als meesterteken, als ersatz van een volwaardige handtekening of als vervanging ervan (het universeel kruisje van de alfabeet) of als meeloper van een handtekening; of men het als een doodgewone versiering aangebracht heeft op wapens, vazen of andere gebruiksvoorwerpen; of men het swastika (rechtslopend) genoemd heeft of swaustika (linkslopend), fyrfos (oud hoogduits), fylfot (Eng.), crux gammata (Latijn), croix gammée (7) of croix pattée alias pootjeskruis (8), we staan gewoon versteld hoe ontelbaar groot de varianten zijn die zo vindingrijke als fijnzinnige mensen eeuw na eeuw, hier zo goed als elders, van een eenvoudig maar toch sierlijk teken (inge)tje hebben weten te maken.

Leert de Braemsteenvloer ons dat de middeleeuwse kunstenaar het haakkruisje als zelfstandig versieringselement wist aan te wenden, diezelfde artiest gaf er soms de voorkeur aan het kruis uit veel afzonderlijke blinde tegeltjes op te bouwen, met name met donkergekleurde steentjes op een fond

van bleke (witte) steentjes).

Van de Vlaamse schilder - of liever "Franco-flamand schilder" Melchior Broederlam, die o.a. te Ieper werkte van 1381 tot 1409, eerst voor Lodewijk van Male en daarna voor diens schoonzoon Filips de Stoute, worden in het Museum van Dijon de 2 zijluiken bewaard van een altaarstuk dat oorspronkelijk bestemd was voor de grafelijke kapel in de Chartreuse te Champmol (bij Dijon).

Te Ieper uitgevoerd omstreeks 1392 wachtte Broederlam tot 1399 om de 2 schilderijen in hoogsteigen persoon naar Champmol over te brengen. Een van de vleugels stelt de Boodschap en het Bezoek voor.

Die Boodschap dient eens van dichtbij bekeken te worden want van de 3 interieurs die als decorum dienen voor de gebeurtenis, zijn er 2 waarvan de vloer uitsluitend samengesteld is uit (linkslopende) haakkruisjes bestaande uit 4 maal 9 hetzif 36 heel kleine donkerkleurige (zwarte?) tegeltjes (9).

```

xxxxx
x  x  xxx
x  x  x
x  x  x
xxxxx xxxxx
x  x  x
xxx  x  x
      xxxxx

```

We komen te stellen dat haakkruisen niet zelden aangewend werden voor het in het leven roepen van allerlei merken, huis-, handels- en ambachtsmerken niet in de laatste plaats.

In het Bijlokemuseum (zie vitrines zaal Gentse neringen) berusten een tiental koperen platen met de namen en merken van talrijke Gentse en andere Goudsmeden uit de 15de eeuw en later: "dit syn alle de ghene die syn ghewest deken ende ghesvorne..."

Als merken komen vooral sterren, lelies, vogels, harten, vrouwekoppen, maantjes-minne, windmolens, stormhelmen, geometrische vormen, enz., enz.

De platen die de jaren 1454-1484 en 1480-1526 behandelen verdienen beslist onze belangstelling namelijk wegens het (meesters)merk van Adriaen Baudins. Op eerstgenoemde plaat is de naam voorafgegaan en gevolgd door telkens twee mooi getekende (rechtslopende) haakkruisjes. Op de andere plaat is men wat zuiniger geweest aangezien daar slechts tweemaal één kruisje in het metaal geslagen werden.

Gewed voor een stoopke lekkere uitzet dat menige lezer van mijn verhaal zonder een ogenblik te verwijlen hals over kop naar de Gandastraat zal rennen om die fameuze, ja mysterieuze Hitlerkruisjes - Geo'ke dixit - met eigen ogen te gaan bewonderen. Helaas! de brave man zal zijn ijver met een ferme ontgoocheling beloond zien, want wegens de uitvoering van herstellings- en verbeteringswerken, die sedert eventjes januari 1970 aan de gang zijn en waarvan de beëindiging

VARIA

* Op blz. 183 van Jg. 2 nr. 9 september 1973 verscheen een mededeling in verband met zichtkaarten. Door een vergissing verscheen niet de hierbijgevoegde tekst.

SUGG VOOR EXCELSIOR.

Ik had onlangs de gelegenheid een zeer homogene kaartenverzameling over Gent te onderzoeken, tussen 1898 en 1900 gevormd, en heb ik enkele vaststellingen kunnen doen die onze lezers misschien zullen interesseren.

Deze kaarten werden door een Gentse dame verstuurd, die eraan hield aan haat correspondentie de allerlaatste nieuwigheden met enig commentaar te bezorgen. Al de poststempels waren zeer duidelijk en deze correspondentie brengt dus nog al precieze details over de activiteit van de uitgevers en namelijk de voornaamste Gentse leverancier, de papierhandelaar Albert Sugg, waarvan de winkel zich op de Laurent-plaats bevond.

De zendingen beginnen maar op 19 september 1898. Het schijnt dat Sugg toen nog niet kaarten verkocht met zijn eigen naam. Tussen bovengenoemde datum en 30 oktober werden verstuurd: zeven maneschijnen (op blauw karton) met rode verklaring, waarvan drie R & J.D., plus zes witte kaarten, waarvan twee het zelfde merk dragen. Deze Duitse kaarten dragen op de zegelkant alleen de melding "Postkaart" en vier stippellijnen (2 lange, 2 korte, de derde onderstreept). De andere kaarten zijn tweetalig: twee der blauwe kaarten dragen nog indicaties, in het Frans en in het Nederlands: Post-Wereld-Zendracht / België/ Aan het adres gereserveerde kant.

Op 16 september komt te voorschijn de eerste kaart met in rood vermeld, tegen het beeld en rechtstandig met de melding: "Verlag Albert Sugg, Gent", tweetalige keerzijde, drie lijnen tekst, drie stippellijnen, de laatste korter en ondergestreept. Deze kaart is nog een Maneschijn, het vignet neemt de hoogste derde in beslag, met rode melding "Het Park". Zij wordt gevolgd door drie kaarten van dezelfde type "De Visserijkaai", "Citadelpoort" (die, volgens het manuscript vernietigd zal worden in de week na de 26-10) en het Justitiepaleis. Op deze kaarten wordt het woord Gent in fantasiedrukletters, gotische genre, gedrukt, die men op de zes volgende witte kaarten terugvindt.

Deze zendingen eindigen na 23 december, kaart R. & J.D. "Schippershuis", om weer te beginnen in mei 1899.

In die periode, of vroeger, heeft M. Sugg genummerde kaarten op zijn naam in verkoop gesteld (keerzijde: tweetalige tekst op drie lijnen, geen stippellijnen voor het adres).

Op de beeldzijde, nemen de vignetten, die groter zijn, bijna de helft van de oppervlakte in beslag; de teksten zijn in

het blauw en vergelijkbaar met deze van de gelijktijdige Nels-kaarten uit Brussel, t.t.z. "Herinnering aan..." in gotische fantasieletters, melding onder het vignet in rondschrift-imitatie, verticale merk in de linkse kant, en hier "A.Sugg, Gent, Reeks 33 nr..."

Wat zeer eigenaardig is, in deze kaarten, is hun gelijkenis met de Nels-kaarten van dezelfde periode; volgens de catalogus van Nels, werd het reeksnummer 33 aan Gent toegekend, maar ik heb nog geen enkel van deze 33 met blauwe melding gezien met het merk Nels. Hier zijn twee stellingen mogelijk: ofwel heeft Sugg van Nels bekomen dat de te Gent verkochte kaarten van Nels-fabrikatie het merk Sugg droegen, ofwel hebben Nels en Sugg beiden in Duitsland kaarten met hun eigen merk laten vervaardigen.

Dit type heeft echter niet meer dan zes maanden geduurd, daar op 26 september 1899, de typografie weer verandert: de letters van "Gent" zijn deze die gebruikt worden op de kaarten R.& J.D. van het vorig jaar, de melding is in rondschrift, het merk is "Uitgever Albert Sugg te Gent" en alles is in het rood. Geen nummering op de dertien kaarten van dat type tussen 26-9-1899 en 20-2-1900 gezonden.

Van januari tot maart 1900, drie verticale luxe-kaarten: in het midden, rechthoekig zicht gelitografeerd in een kader met naar binnen gaande hoeken, door een in reliëf polychrome motief overkoepeld, met gouden en zilveren versieringen die de wapenschilden van België, Vlaanderen en Gent groepeeren. Verticaal en zeer bleek, het merk van de drukker "Lith. Wolf- rum & Hauptmann" in de linker beneden hoek "Uitgever Albert Sugg te Gent" rechts "Reeks 2 nr 1 (2 en3)".

Nieuwe verandering in mei 1900; de beelden nemen de 3/4 van de oppervlakte in beslag; het merk onderaan is "Uitgever Albert Sugg te Gent - nr..." Rode teksten, diverse drukletters. Wij hebben de nummers 18 tot 23 en 25 tot 28 gezien; een nummer 29 met teksten in blauw-zwart met kleinere drukletters is de enige tweetalige keerzijde van deze reeks. Het nummer 25 hierboven weergegeven is bijzonder interessant: volgens de met de hand geschreven tekst is het eerste rechter huis, met het uithangbord "Aan de postzegel", de beroemde winkel Sugg; het onderste gedeelte draagt "Geüllustreerde postkaarten".

Eindelijk, tussen 6 en 26 oktober hebben de kaarten die de nummers 32 tot 66 van de reeks 1 dragen, een nieuwe rangschikking in de tekst in zeer kleine drukletters: melding/ Reeks en nummer/ een blanco/ Uitgever Albert Sugg te Gent, met perpendiculair, het nieuw merk "EXCELSIOR" in een fantasiekader, helemaal in het rood.

Het is deze rangschikking die zich terugvindt op alle latere kaarten, uit Gent en meerdere andere steden en wij zouden graag hiervan de catalogus maken met de hulp van onze lezers. Het hoogste nummer van de reeks Gent dat wij kennen is het 346, in 1908 gebruikt met zwart rond merk op de keerzijde. In die periode was het aantal reeksen renminste

51 (Namen); de reeks Brugge kwam tot 387.

Wij zouden de verzamelaars zeer dankbaar zijn, die zo vriendelijk zouden willen zijn ons inlichtingen te willen mededelen. Deze inlichtingen zouden ons toelaten de lijsten die wij voorbereiden uit te breiden.

Is de activiteit van de Gentse uitgever niet waard om in het daglicht gesteld te worden?

- - - - -

* SANDERUS Flandria Illustrata 1641, 2 delen.
(Latijnse tekst)

Herdruk in oorspronkelijk formaat, met de hand gebonden in kunstleder met goudopdruk (amper 1500 fr. meer dan de verkleinde uitg. van 1735) tegen 5000 fr. Op aanvraag en mits supplement van 2000 fr. kunnen de twee delen in vollederen band bekomen worden. Na deze datum: 7.500 fr (gewone band)
9.500 fr (vollederen band).

Beperkte oplaat 300 / 500 ex.

* Ter gelegenheid van het Dirk Martens-jaar wordt door het Hoger Instituut voor Grafisch Onderwijs, Oude Houtlei 38, Gent (Tel. 09/ 23 22 23) een prestigieuze gelegenheidsuitgave "Meester Arend de Keyser, 1480-1490" door J.Machiels, verbonden aan de Centrale Bibliotheek van de Gentse Rijksuniversiteit, bijgestaan door J.Peeters, F.S.C., van het Higo Gent, verzorgd. Arend de Keyser was de eerste Gentse drukker.

Van meet af aan stelde de auteur zich niet tot hoofddoel een geijkte biografie over de eerste drukker te Gent, Arend de Keyser (+ 1440-1490), te publiceren, ofschoon in een korte, biografische nota toch een proeve tot persoonlijke interpretatie wordt gedaan betreffende een mogelijk verblijf in Leuven van Arend de Keyser in 1482-83 na een eerste "drukkersverblijf" in Oudenaarde (1480-1481-2) en vóór zijn verschijnen in Gent in april 1483. Evenmin stonden de literaire, historische en kunsthistorische aspecten van Arend de Keyseres werkzaamheden centraal.

Centraal staat de typologie, m.a.w. het onderzoek van het oeuvre van de Keyser als drukker, tegelijkertijd gekoppeld aan een grondige analyse van de Keyseres manier van drukken. Het hoofddoel van het werk bestaat dan ook uit een uiterst-grondige bestudering van de Keyseres "drukkersmateriaal", namelijk 13 aflatbrieven, 9 theologische of vrome werken en 5 officiële stukken in 33 edities, waarvan 23 in het Latijn gedrukt, 3 in het Nederlands en 3 in het Frans met daarin talrijke houtsneden en houtsnede-initialen. Van elk drukwerk van de Keyser wordt een beschrijving, een beknopt inhoudsoverzicht, en de opsomming der gekende Oudenaardse, Gentse en Leuvense exemplaren gegeven, naast een uitvoerig overzicht van het door hem gebruikte papier, van zijn initialen en illustraties en van zijn watermerken. Een biblio-

grafie, samenvattende tabellen, korte samenvattingen van de Nederlandse tekst in het Frans, het Duits en het Engels, de reproducties van alle door de Keysere gebruikte watermerken en een overvloedige illustratie completeren het werk. Naast de grondige detailbesprekingen, werk na werk, valt vooral het illustratiemateriaal op, dat voor een dergelijk werk nooit in zulkdanige hoeveelheid is voorgekomen : 14 vierkleurenreproducties en 107 zwart-wit illustraties, waarbij 115 illustraties op natuurgrootte zijn gereproduceerd.

Daar juist ligt de grondwaarde en de vernieuwing van het werk: een detailstudie van binnenuit, van de werken uit, waarbij in het geval van één Gentse drukker met een bijna pijnlijke nauwkeurigheid de technische werkwijze van het tot stand komen van het incunabelboek in die lentetijd van de boekdrukkunst wordt gereconstrueerd, aldus tegelijkertijd een zijdelings licht werpend op de toenmalige drukmethodes in het algemeen en daardoor ook inspirerend tot verdere "microstudies" van andere drukkers-lettersnijders in binnen- en buitenland.

Oplage: 500 exemplaren. Prijs: 1800 F

* * * * *

Antwoord op een parlementaire vraag in verband met de St.-Niklaaskerk (vraag 128, 7.8.1973)

Ik heb de eer aan het geachte lid mede te delen dat de restauratie van de St.-Niklaaskerk zich momenteel bevindt in de fase "restauratie van de kruisbeuken". Deze werken werden nooit definitief stopgezet doch lagen stil tijdens de Gentse feesten daar deze samenvielen met de periode van het bouwverlof.

Hierna antwoord ik op de drie gestelde vragen:

a) De volgende werken, waarvoor een staatstoelage aan het Ministerie van Openbare Werken werd aangevraagd zijn reeds uitgevoerd:

<u>Aard der werken</u>	<u>Kostprijs</u>
herstel van daken en gewelven	380.382
herstel van stormschade	54.953
schoringswerken	1.156.018
herstel van kroonlijsten en dakgoten	55.655
restauratie noordoosthoektoren	369.521
restauratie gewelven Z.O.straatkapel	234.910
plaatsen afsluiting St.Joriskapel	55.478
beveiligen tegen vroegtijdig rotten van steigers aan zuiderkruisbeuk	149.914
stutten van steunbeer	11.572
herstel van 5 vensters N.zijbeuk	366.012
elektrische uitrusting	34.750
beveiligingswerken aan koorvensters	36.335

209.

restauratiewerken vieringstoren	55.312.395
beveiligingswerken aan luchtbogen	657.044
beveiligingswerken aan orgel	158.500

restauratiewerken aan de kruisbeuken (nog niet beëindigd, maar einde voorzien voor 15 september 1973, zie ook antwoord op vraag b hierna) 71.318.203

Totaal	F 130.351.282
--------	---------------

Het is echter mogelijk dat het opdrachtgevend bestuur (de stad Gent of de kerkfabriek) nog andere werken liet uitvoeren waarvoor geen toelage werd aangevraagd aan mijn departement en waarvoor ik dus geen gegevens bezit.

b) De restauratie van de kruisbeuken zal beëindigd zijn vóór 15 september 1973. Daarna komen nog aan de beurt:

1. De restauratie van het koor voor een bedrag van 156.258.237 F waarvoor ik eerstdaags de principiële belofte van toelage zal verlenen en waarvan de aanbesteding normaal vóór 1 januari 1974 zal gehouden worden. Deze werken zullen 900 werkdagen in beslag nemen of ongeveer vier en een half jaar;

2. de restauratie van de benedenkerk en de St.-Michielskapel voor een bedrag geraamd op ongeveer 100.000.000 F. Hiervan werd nog geen ontwerp aan mijn departement voorgelegd. De uitvoeringstermijn van deze werken is geschat op minder dan vijf jaar.

c) De datum van de definitieve afwerking kan slechts worden vastgesteld wanneer de stad Gent mij het dossier over de laatste fase voorlegt. Deze laatste fase betreft, naar inlichtingen ingewonnen bij de stad Gent, de onder b vermelde restauratie van de benedenkerk en de St.-Michielskapel.

* * * * *

* Restauratie van de St.-Annakerk

Aan de Heer Minister van Openbare Werken werd de volgende parlementaire vraag gesteld:

Voor enkele jaren werd de restauratie aangevangen van de St.-Annakerk, gelegen aan het Jacob Van Arteveldeplein te Gent, een 120-jarig oude Romaans-Byzantijnse kerk.

Enkele tijd geleden werden de herstellingswerken aan de kerk onderbroken en verschenen onlangs in de kranten berichten als zou de kerk plaats moeten ruimen voor een parking met groen-aanleg.

Wij menen dat men onmogelijk deze kerk in zijn huidige toestand kan laten. Of wel moeten de restauratie- en herstellingswerken hervat worden, ofwel zal het binnen afzienbare tijd niet meer mogelijk zijn het gebouw als parochiekerk te gebruiken.

Graag zouden wij dan ook van de geachte Minister vernemen:

1° Hoeveel de restauratiewerken hebben gekost?

2° Waarom en in wiens opdracht de werken werden stopgezet?

3° Wat men voorziet voor de toekomst?

Ministerieel antwoord nr. 140 van 29.8.1973:

1° De werken die met staatstussenkomst werden uitgevoerd en het bedrag ervan:

- restauratie van fresco's in 1948: 9?350 F
- gewoon herstel en onderhoud met herstel van oorlogsschade tijdens 1950: 304.039 F
- herstel van de toren in de jaren 1952-54: 527.128 F
- herstel van oorlogsschade en grove herstellingswerken in 1966: 10.291.448 F
- beveiligingswerken na stopzetten van de werken jaar 1968: 466.485 F

2° Naar inlichtingen ingewonnen bij de Stad Gent werden de werken om budgetaire redenen stopgezet in opdracht van de provinciale overheid.

3° De plannen voor verdere restauratie van de St.-Annakerk liggen nog ter studie op de diensten van de stad Gent.

* * * * *

VRAAG EN ANTWOORD

VRAAG NR. 46 van Dhr. A. Verbeke

Van een meisje van 25 jaar en nog ongehuwd zegt men "Ze zit op den Ham". Wie heeft deze uitdrukking nog gehoord en wie kan ze eventueel verklaren?

VRAAG NR. 47 van H. Collumbien

Wie kan ons vertellen wanneer de abdij en de kerk van de "Nieuwenbossche" gebouwd werden?

Gegevens in de literatuur durven wel eens verschillen en zijn tegenstrijdig. Zo lezen wij in de brochure "Abdijen en Begijnhoven" uitgegeven door de Federatie van Toerisme in Oost-Vlaanderen: "Vanaf 1601 vangen de werken aan en geleidelijk komt het prachtig abdijscomplex van Nieuwenbos te Gent tot stand".

In een artikel van Cyriel Vleeschouwers, gepubliceerd in het "Kultureel Jaarboek van Oost-Vlaanderen 1971" lezen wij anderzijds: "Te Gent werd op 10 september 1600 de nieuwe abdijskerk, gelegen op de Groene Hooie, door Pieter Damant, bisschop van Gent, ingewijd".

Nog andere bronnen gewagen van een charter van 17 april 1602 waarbij Colomanus Vrancx, abt van de St.-Pietersabdij, aan Margriet Biese, abdis van Nieuwenbissche, toelating verleent een klooster te bouwen op de Hooie. Dit klooster werd gebouwd in 1603, de kerk in 1640, de toren zou pas begonnen zijn in 1761 en beëindigd in 1774.

Wie kan hier wat klaarheid in brengen?

Antwoorden, waarvoor onze oprechte dank, kunnen gestuurd worden naar het secretariaat.

GENT IN DE PERS

- * In de Reeks gedenktekens verscheen Maurice Maeterlinck en John Flanders, in het Volk respectievelijk 12 en 19.9.73
- * P. KLUYSKENS, Universiteit eindelijk thuis in eigen Pand, in De Gentenaar van 17.8; 21.8.; 26.8.; 4.9.; 11.9 en 18.9.73
- * P. KLUYSKENS, Hippolyte Metdepenningen, de laatste mohikaan van het orangisme, in De Gentenaar van 25.9. en 2.10.73 blz.8
- * De geschiedenis van de Vrouwebroers, in het Volk van 12 en 19.9.73 blz. 18 en 14
- * Jan Antheunis, in Vooruit 15-16/9/73
- * Fernand Scribe, in het Volk van 18.8.73
- * Jos' MUREZ, Karel Miry 1823-1889 en de Vlaamse Leeuw, in Vooruit 11-12/8/73 blz. 10
- * Gedenktekens Miry in staat van verwaarlozing, in Het Laatste Nieuws van 11-12/8/73 blz. 13
- * In 1976, 400e verjaardag van historisch verdrag, projekt voor stoet met 2000 figuranten om Pacificatie van Gent te herdenken, in Het Volk 19.9.73 blz. 13
- * Eens was Dulle Griet een te duchten dame, in De Gentenaar 21.8.73 blz. 7
- * Pliet van Lishout: Waarom blijft Gent zo hardnekkig met zijn wateren geuren, Het Volk 9.7.73 blz. 9
- * Het Museum voor de geschiedenis van de Wetenschappen, De Gentenaar 7-8.7.73 blz. 6
- * Duizend jaar Gentse Kunst en Cultuur, in De Gentenaar 9.7.73, Het Volk 9.7.73 en Het Laatste Nieuws, 20.8.73 blz.8
- * Weldra 25 jaar geleden, Studenten veroverden het Gravensteen, Het Laatste Nieuws, 12.9.73

* * * * *

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 562. Dhr. A. De Wilde, Vijfhoekstr. 10 ,8978 Watou
- 563. Dhr. R. Dhondt, Jacob Van Arteveldestraat 33, 9001 Gent-brugge
- 564. Dhr. F. Goethals, Hofstraat 70, 9000 Gent
- 565. Z.E.H. R. Mestdagh, Leopold II str. 71, 9110 St.-Amandsb.
- 566. E.P. F. Nackaerts, Wandelingstr. 33, 8500 Kortrijk
- 567. Dhr. R. Sagon, Kauwplein 8, 9000 Gent